

אוניברסיטת בר-אילן
הפקולטה למשפטים
דיני עונשין 99-104-01/02
מועד א', תש"פ
ד"ר הדר דנציג-רוזנברג

הוראות לבחנים ולבחנות:

1. משך הבחינה – 2.5 שעות. תכננו בהתאם את הזמן, לא תינתן הארכה.
2. הבחינה בחומר פתוח והיא מתבצעת באופן מקוון. עם תחילת הבחינה תידרשו לחתום על תצהיר שמירה על טוהר הבחינה. תצהיר זה הוא חובה ואין לדלג עליו!
3. ענו באופן ענייני וממוקד.
4. את התשובות יש להקפיד להקליד בגופן **David 12** וברוח **כפול** בין השורות. אין לשנות את הגדרות השוליים הקבועות. חריגה מהגדרות אלה עלולה לגרור הורדת ציון.
5. שימו לב למגבלת המקום. חריגה לא תיבדק!

הצהרת הסטודנט/ית:

הנני מתחייב/ת לשמור על טוהר הבחינה ולא להיעזר באף אדם בפתרון הבחינה ולפתור אותה בעצמי בלבד. הנני מודעת/ת כי אשא בהשלכות לכל חשש לפגיעה בטוהר הבחינה ואני מודעת/ת כי במערכת ה-Moodle מוטמעת תוכנה מיוחדת לבדיקת מקוריות טקסט הפתרון (**Originality**).

מספר ת"ז (שימו לב לוודא שכתבתם בלי שגיאה): _____ 209238831

שאלה ראשונה (65 נקודות) – עד 5 עמודים

אורי הוא שף מוכר וותיק המשמש במשך שנים רבות כבעליה של מסעדת בוטיק טבעונית בתל אביב, אשר מצויה בתקופה האחרונה בחובות גדולים. באחד הימים בהם הגיע אורי למסעדה, גילה לתדהמתו כי **רותם** – שפית מתחרה, פתחה מסעדה טבעונית חדשה בצמוד למסעדתו. אורי הנזעם והנואש החליט לעשות מעשה, ולשם כך ניגש אל רותם והזמין אותה, "כאקט של שכנות טובה", לארוחת ערב מיוחדת במסעדה שלו.

עוד באותו היום רכש אורי באינטרנט רעל קטלני שצבעו שקוף וחסר טעם וריח. כאשר הגיעה רותם לארוחת הערב במסעדתו, טפטף אורי מעט מן הרעל לכוס המים שהוכנה לה במטבח. רונן, המלצר אשר שירת את רותם באותו הערב, ראה את אורי מטפטף חומר מבקבוקון כלשהו אל כוס המים של רותם, וניסה למלא עבורה כוס מים אחרת. ואולם, אורי הורה לרונן להגיש לרותם את כוס המים המורעלים

והוסיף שאם רונן לא יעשה כן – הוא יפוטר לאלתר מתפקידו, וכן אורי ידאג שהוא לא יועסק באף מסעדה לעולם.

רונן המפחד נטל את כוס המים המורעלים והניח אותה על המגש שעליו הוא עתיד היה להגיש את ארוחת הערב של רותם. לאור העומס הרב ששרר במטבח באותה העת, הטבחים טרם החלו להכין את ארוחת הערב של רותם, ולכן רונן החליט להותיר בינתיים את המגש במטבח, ולשרת סועדים נוספים. בעוד המגש מונח במטבח כאמור, חשב שוטף הכלים כי מדובר בכוס מים משומשת, ושפך את תכולתה לכיוון. לאחר מכן, שוטף הכלים בדק את ההזמנה ומיד הבין ששפך כוס מים שטרם הוגשה. הוא מילא במקומה כוס מים חדשה והניח על המגש. בינתיים המנה של רותם היתה מוכנה והונחה על-ידי הטבח גם היא על המגש. רונן, שחזר למטבח, מצא את המגש ועליו המנה וכוס המים שהחלפו בלא ידיעתו. הוא ניגש לשולחן שבו ישבה רותם והגיש לה את הארוחה.

רותם לגמה ארוכות מכוס המים, התרווחה על הכסא ונהנתה מארוחתה. רונן, שחשש שמא חייה של רותם בסכנה, חש נקיפות מצפון על שהגיש לה את הארוחה, חמק במהירות לתא השירותים והזעיק את השוטר אזולאי שהגיע למקום תוך דקות ספורות.

בעקבות חקירת המשטרה שוקלת הפרקליטות להעמיד לדין את אורי ואת רונן.

דונו באחריותם של אורי של רונן לעבירה לפי סעיף 336 שלהלן, על כל נגזרותיה, לרבות הגנות העשויות לחול לדעתך/ם על מי מהשניים. אם ישנן מספר אפשרויות חלופיות להטלת אחריות על רונן, התייחסו לכולן.

אין צורך לדון בעבירות אחרות.

336 הגורם שלא כדין... שאדם יקח רעל או דבר מזיק אחר, בכוונה לפגוע בו או בזולתו או להרגיזם, דינו – מאסר שלוש שנים; סיכן בכך את חיי האדם או גרם לו בכך חבלה חמורה, דינו – מאסר ארבע-עשרה שנים.

ניתוח העבירה: הגורם -התנהגות. שלא כדין -נסיבה. שיפעילו על אדם (אדם=נסיבה) או שאדם (אדם=נסיבה) יקח רעל או דבר מזיק אחר -נסיבות, בכוונה לפגוע בו או בזולתו או להרגיזם -יס"י מטרה, דינו – מאסר שלוש שנים; החלופה הראשונה היא עבירת מטרה התנהגותית. "סיכן בכך את חיי האדם או גרם לו בכך חבלה חמורה -חלופה, תוצאה, דינו – מאסר ארבע-עשרה שנים." החלופה השנייה היא עבירת כוונה תוצאתית. ס' 90א- "בכוונה".

אחריותו של אורי: הגורם: אורי גורם לכך שרוגן יפעל בצורה מסוימת. שלא כדין- אורי פועל שלא כדין, מאיים על רוגן שיפעל כראות עיניו של אורי. שיפעילו... יקח רעל או דבר מזיק אחר- נסיבות, מאפיין את ההתנהגות של אורי, הוא גורם לכך שיפעילו על רותם רעל או דבר מזיק אחר, מאפיין את התנהגותו של אורי. בכוונה לפגוע בו או בזולתו או להרגיזם- יס"י של מטרה, אורי מתכוון לפגוע ברותם, כיוון שפתחה מסעדה בצמוד למסעדה שלו, דבר היכול להפחית מרווחיו, בייחוד כשנמצא בתקופה בה יש לו חובות גדולים, היא פותחת מולו תחרות והוא לא מעוניין בתחרות במצבו העגום, ולכן יש לו כוונה לפגוע בה. "סיכן בכך את חיי האדם או גרם לו בכך חבלה חמורה- חלופה, תוצאה, בחלק השני של העבירה נמצאת תוצאה בה אם נעשתה העבירה בחלק הראשון ונגרמה תוצאה של סיכון חיי אדם או גרימת חבלה חמורה אזי החלק הזה של העבירה משתכלל. ניתן לראות כי בפועל לא התקיימה סכנה לחייה של רותם או גרמה לה חבלה חמורה ולכן חלק זה של העבירה לא מתקיים.

זוהי אורי עבירת נסיון באשר לחלק הראשון של העבירה ללא התוצאה- ס' 25 לחוק: לאורי יש א"פ- בגיר, שפוי, בעל שליטה. דרישת סף- העבירה היא לא מסוג חטא, ולכן ניתן להעניש בגין ניסיון לעבירה. הניסיון מבחינתו של אורי הוא הניסיון המושלם, כיוון שמבחינת מעשיו הוא עשה את כל שעליו לעשות ע"מ לגרום לעבירה להשתכלל, אך הוא תלוי גם ברוגן לשם ביצוע העבירה ולכן נבחן את קו הגבול בין מתחם ההכנה למתחם הניסיון: מבחן המעשה האחרון: לא נקלט בישראל, אך יש לציין, הניסיון מתחיל כאשר אורי עשה את המעשה האחרון הנדרש מצידו לפני ביצוע העבירה המושלמת. ניתן לראות שזהו שמצב, שכן אורי טפסף את הרעל לכוס שהוכנה לרותם ואף הורה ואיים על רוגן שיגיש לה את הכוס הזו. מבחן הקרבה להשלמה- (אנגלי)- עד כמה קרוב המעשה לעבירה המושלמת, מרים גור אריה- קרבה במקום ובזמן. ניתן לראות כי עפ"י מבחן זה אורי בהחלט היה קרוב במקום ובזמן להשתכללות העבירה המושלמת, שכן כל שהיה לעשות הוא להגיש לרותם את הכוס בעת הגשת המגש לשולחנה. מבחן הקרבה הגרמני- קרבת מעשיו של הנאשם להתנהגות האופיינית עבירה, השלב הקודם לעבירה המושלמת- ניתן לראות כי באורי

[1] עם הערות: "הגורם" – מעשה; "שאדם יקח" – תוצאה; "אדם... רעל או דבר מזיק אחר" – נסיבות; "בכוונה לפגוע בו או בזולתו או להרגיזם" – יסוד נפשי חפצי מסוג מטרה.

[2] עם הערות: מדובר על ניסיון מושלם ולכן אין צורך לבחון זאת

אכן קיימת התנהגות אופיינית לעבירה, שכן הוא מעוניין לפגוע ברותם ועשה את כל ההכנות המוקדמות ע"מ לעשות זאת. מבחן החד משמעות- הסרט האילם- האם הנאשם החל בביצוע מעשים המעידים באופן חד משמעי על כוונה לבצע את העבירה המושלמת- ניתן לראות כי מעשיו של אורי מעידים בצורה חד משמעית כי הוא מתכוון לבצע את העבירה המושלמת. אורי הכין את הכוס, הוסיף לה רעל, הורה להגיש לרותם את הכוס הספציפית הזו, איים על רונן כשחשש לעשות כן ולכן זוהי התנהגות חד משמעית. מבחן תחילת הביצוע- המעבר בין ההכנה לניסיון מתרחש בביצוע מעשים המהווים חוליה בשרשרת אל עבר העבירה המושלמת, שאם לא היו נפסקים מסיבה מסוימת העבירה היתה נשלמת. כאמור, אורי הכין את כל שהיה עליו להכין ע"מ לבצע את העבירה המושלמת אך היא לא התקיימה בסוף לאור התנהגות שלא היתה תלויה בו. ניתן להגיד כי הניסיון הוא לא צליח עובדתית כי אחת הנסיבות לא התקיימה, כיוון שכוס המים עם הרעל נשפכה ובכל אופן רותם לא היתה מקבלת את הכוס עם הרעל, אך עדיין ניתן להרשיע כיוון שמתחילים אחר הכוונה הסובייקטיבית של הנאשם (פס"S גרציאנו, מור יוסף, בן אלדד). יס"נ: הוכחת יס"נ כפול, 1. הקבוע בעבירה המושלמת: היס"נ של העבירה המושלמת הוא יס"נ הכרתי של מודעות כלפי ההתנהגות והנסיבות ויס"נ חפצי של קלות דעת כלפי המטרה של העבירה- "כוונה לפגוע בו או..."- ניתן לומר כי מטרתו של רונן היא לפגוע ברותם או לבצע בה חבלה חמורה ע"מ להפסיק את הפעילות של המסעדה שפתחה בצמוד אליו, מהות המסעדה שלו ושלה היא אותה מהות- טבעונית, ולכן הוא רוצה לגרום להפסקת פעילות המסעדה. מנגד, ניתן לטעון כי לא רצה לגרום לה לסכנת חיים או חבלה חמורה, אלא רק תחושת אי נעימות, כנקמה על עצם פתיחת המסעדה, או לגרום רק להפסקת פעילות זמנית רק עד שיצליח להשיב קצת מרווחיו ולכסות את החובות, נכתב "כאקט של שכנות טובה"- אך ניתן לומר שזה נאמר בציניות ולא מכוונה טובה. 2. מטרה להשלים את העבירה- כוונה לבצע את המעשה עצמו, שלא היה מקרי- נראה כי לאורי היתה מטרה ברורה להשלים את העבירה, שכן הוא שנים בתחום, מוכר וידוע, מסעדה מצליחה, הוא נמצא במצב כלכלי קשה, הוא מתעב את רותם על כך שפתחה מסעדה לידו ותיקח ממנו את רווחיו, נראה כי הוא כבר מבצע את העבירה, שם רעל בכוס שמיועדת ספציפית אליה, הרעל הוא שקו, וחסר ריח כדי שלא ישימו לה, מאיים על רונן שיתן לה את הכוס הזו ואם לא הוא יפטר אותו ויגרום לכך שלא יעסיקו אותו במסעדות לעולם, לכן ניתן לראות כי יש מטרה ברורה לביצוע העבירה המושלמת. אורי כמנסה לשדל של רונן: אורי תורם ראשי- עקיף. ניסיון לשידול-כיוון שבסופו של דבר העבירה לא השתכללה. התנהגות משדלת: "דרישה הפצרה או בכל דרך שיש בה משום הפעלת לחץ"- התנהגות בעלת אופי משדל, אורי דורש ואף מאיים על רונן שיבצע את העבירה, כלומר- שיגיש לרותם את הכוס המורעלת. יש כאן התנהגות משדלת מובהקת ואף יותר מכך, כיוון שנמצא איום (נדון בהמשך). נסיבתית- קיומו של משדל, המשדל דגן הינו רונן, שעליו לבצע את העבירה. רונן הוא אחרי בפילים, כלומר- לא קטין, כשיר,

בעל שליטה (ולכן לא מדובר על ביצוע באמצעות אחר). תוצאה- כלומר, ביצוע העבירה ע"י המשודל. כפי שהזכרתי לעיל, מדובר רק בניסיון כיוון שבפועל רותם לא לגמה מהמשקה המורעל (עקב גורם חיכוני לדמויות אלו- שוטף הכלים), אך מבחינתו של רונן הוא ביצע את כל שעליו לעשות ע"מ להוביל להשתכללות העבירה המושלמת. קש"ס: בין ההתנהגות המשדלת לבין ההחלטה לבצע את העבירה: עובדתי- אלמלא השידול בידי רונן האם העבירה היתה משתכללת? (כיוון שבמקרה דן העבירה בכל אופן לא השתכללה, ונשארים בדיני הניסיון, נבחן זאת באופן תיאורטי כיוון שרונן כן ביצע את שהיה עליו לבצע), התשובה היא לא, לולא השידול (איום- אדון בהמשך) של אורי את רונן- העבירה לא היתה משתכללת, כיוון שרונן הביע הסתייגות גדולה מהמעשה ולא רצה כלל לבצעו. משפטי- האם אדם מן היישוב בנעליו של אורי היה יכול וצריך לצפות את קרות התוצאה עקב השידול (התוצאה לא התרחשה כאמור)? התשובה היא כן, זו היתה כוונתו של אורי, לגרום לקרות התוצאה ולכן היה וצריך לצפות כי השידול יגרום לסכנה של חייה של רותם או לגרום לה בכך חבלה חמורה. יס"נ: דרישה כפולה: 1. מודעות לעניין השידול- אורי היה מודע כמובן לעניין שידולו של רונן, זו היתה כוונתו. 2. מודעות וכוונה לעצם ביצוע העבירה ע"י המשודל: אורי ניגש לרונן, דורש ממנו להגיש לרותם את הכוס המורעלת ולכן ישנה מודעות של רונן לביצוע העבירה ע"י רונן המשודל.

אחריותו של רונן: מבצע בצוותא עם אורי או מסייע לו? לעניין הרכיב ההתנהגותי. במקרה דן יש לומר מנסים בצוותא או סיוע לניסיון (כאמור, העבירה לא השתכללה). מבצע בצוותא יושב בקו הגבול שבין מבצע לבין מסייע, נבחן: מבחן הצעת החוק- מבחן החיוניות: 2 תנאים- 1. פעולתו של רונן חיוניות לשם עשיית העבירה, הרי הוא כמלצר, זה שהגיש את כוס המים לרותם ולבצע את הפעולה הקריטית להשתכללות העבירה. 2. פעולתו של רונן אינן בעלות אפי מקדמי והכנתי בלבד- רונן לא מבצע פעולות הכנה בלבד, שכן הוא זה שמבצע את הפעולה האחרונה לשם ביצוע העבירה המושלמת- הגשת הכוס לרותם. לפי מבחן זה ניתן לראות ברונן כמבצע בצוותא. מבחן השליטה הפונקציונאלית- גורם אשר חלקו בביצוע העבירה מקנה לו שליטה בביצועה ועל התפתחות העניינים. ניתן לראות כי לרונן אכן יש שליטה על ביצוע העבירה המושלמת, שכן הוא זה שמבצע את המעשה האחרון לשם השתכללות העבירה. מנגד, ניתן לטעון כי אין לו באמת שליטה, כיוון שהוא מאויים ע"י אורי ולכן לא באמת שולט על הנעשה ויכול לעשות כראות עיניו. המבחן המשולב (פס"ד משולם)- שקלול ואיזון בין מידת מעורבותו של רונן בביצוע העבירה במישור העובדתי לבין מידת מעורבותו במישור המנטלי- נפשי. יחס של מקבילית כוחות- אם היסוד העובדתי גבוה ניתן להסתפק ביס"נ נמוך. אם ניתן לקרוא לרונן "אדון העבירה" אזי ייחשב כמבצע בצוותא. ניתן לטעון כי ביס"ע לרונן בהחלט יש חלק מכריע בביצוע העבירה המושלמת (שלא התקיימה, לעיל), שכן הוא זה שמגיש לרותם את המים המורעלים כביכול, אך מנגד, ישנו חריג ביס"נ, לא היתה לו כל כוונה לפעול כך, כיוון שאויים מצידו של אורי (לעיל) ולכן לא היתה לו כל ברירה אלא לפעול כרצונו של

אורי. מבחן חבות העונש- מבחן הבטון של חשיך- (מבחן קצת בעייתי), עפ"י הסנקציה שמגיעה לנאשם נקבע את סיווגו, אם נראה כי מגיע לו עונש כבד נקבע כי הוא מבצע בצוותא, אם נראה כי עונש מקל יותר אזי מסייע. לפי דעתך, לאור הנסיבות והיס"נ של רונן שאוים ולא רצה לפעול כך, יש לתת לו עונש קל יותר ולסווגו כמסייע. אך נמשיך לדון. מבחן האנלוגיה מדיני הניסיון- נבודד את חלקו של כל שותף ונבחן במישור העובדתי האם מעשיו נכנסים למתחם הניסיון. כן- מבצע בצוותא, לא- מסייע. ניתן לראות כי רונן נכנס למתחם הניסיון כיוון שהגיש לרותם את הכוס המורעלת בעיניו (למרות שלא היתה כזאת), ולכן ייחשב עפ"י מבחן זה כמבצע בצוותא. כאן מסתכלים רק על היס"ע ולא על היס"נ ולכן נראה כך. לדעתך לא ניתן לסווג באופן חד משמעתי כי רונן הוא מסייע או מבצע בצוותא ולכן נבחן את שניהם: רונן כמנסה בצוותא: יס"ע- ניתן להסתפק בכך ביצע חלק מהמישור העבדתי, שכן מדובר במבצע בצוותא ולא עיקרי. "הגורם"- רונן הגיש את הכוס המורעלת בעיניו (לעיל) לרותם ולכן אכן גרם. שאדם – נסיבה, רותם היא אדם. יקח רעל או דבר מזיק אחר- נסיבות, רונן באמצעות מעשיו גרם לכך שרותם תיקח רעל שעלול לסכן את חייה או לגרום לה חבלה חמורה (על אף שבפועל לא יודע כי זה לא אפשרי עובדתית, כיוון שהרעל נשפך), ניתן לראות כי החלופה הזו היא הרלוונטית כיוון שבחלופה השניה שבעבירה יש תוצאה שכאמור לא התקיימה. הוכחת יס"נ מצטבר: 1. יס"נ הנדרש לקיום העבירה העיקרית-"בכוונה לפגוע בו או בזולתו או להרגיזם"- יס"נ מטרה, ניתן לראות לפי המקרה כי זו לא היתה מטרתו של רונן, הוא התנגד לביצוע העבירה ולכן היס"נ לא מתקיים. לכן לא מתקיים. רונן מאויים לכן מבצע את העבירה. 2. מודעות לפעולה בצוותא- רונן מודע לכך שפועל יחד עם אורי, שכן הוא שלח אותו לבצע את העבירה. רונן כמסייע לניסיון: משני- עקיף לביצוע העבירה. סיוע פיזי- ממשי, כיוון שהגיש את כוס השתיה המורעלת. יס"ע: ביצוע של העבירה העיקרית: רונן אכן מבצע בעיניו את העבירה העיקרית, מגיש לרותם את המגש עם הכוס. התנהגות פוטנציאלית לסייע: מבחינה התנהגותית- שתתקיים פעולת סיוע, רונן אכן מסייע לאורי לבצע את זממו, להרעיל (כביכול) את רותם. לא נדרש קשר סיבתי, אלא רק סיוע פוטנציאלי. העת עשיית העבירה- הסיוע של רונן הוא לפני או בזמן העבירה ולא לאחריה—מתקיים. יס"נ: דרישה מצטברת גם לעצם ביצוע העבירה וגם לעצם הסיוע- גישת הביניים של ברק בפס" פלונית- א. מודעות לעניין הסיוע- רונן במעשיו מודע לכך שהוא מסייע לאורי להרעיל את רותם. ב. כוונה לרבות הלכת הצפויה לעניין הסיוע: לא ניתן לטעון כי רונן התכוון לסייע לאורי להרעיל את רותם, כיוון שהתנגד לכך, את מפאת עניין הלכת הצפויה ניתן לטעון כי עצם הצפייה את עניין הסיוע לביצוע העבירה המושלמת משמעותה ככוונה, ולכן ניתן לראות את רונן במתכוון לסייע לאורי (בהמשך אדון בסייג עקב האיום). ג. מודעות לעצם ביצוע העבירה בידי אורי העבריין העיקרי- רונן אכן היה מודע לכך כי אורי הוא העבריין העיקרי, שכן הוא זה שפנה לרונן לשם ביצוע העבירה.

[3] עם הערות: מה לגבי מודעות ועצימת עיניים? מה לגבי יסוד נפשי חפצי?

פטור עקב חרטה של רונן: הפטור דורש כי רונן יעצור את המבצע העיקרי או אפילו שיתן הודעה **מבעוד מועד** לרשויות למניעת השלמת העבירה. לא ניתן לטעון כי יש פטור עקב חרטה, כיוון שרונן לא עצר את המבצע העיקרי ואף לא הודיע לרשויות **מבעוד מועד על העבירה**. אך נדון, כיוון שרונן יש סיג כפי שאראה בהמשך. צריכה להיות חרטה: המניע לחדלות הוא חרטה, רונן אכן מתחרט, כפי שנכתב, היו לו חששות ונקיפות מצפון. לפי פסי"ד נחושתי- די בחרטה, לא חובה מוסרית. לפי מצראווה- הפיכת הלכת נחושתי, דרישה לחרטה נפשית- מוסרית. ניתן לראות כי אכן החרטה של רונן היא מוסרית. (פס"ד פלוני- הופך את הלכת מצראווה באוביטר, ולכן זו לא הלכה, אך יש אומרים שלשם הפסיקה מובלת). המנסה חדל ממעשיו או תרם תרומה ממשית למניעת המעשה- ניתן לראות כי רונן התקשר לרשויות רק לאחר שרוםם לגמה מכוס המים, לכן ככל הנקרה התנאי לא מתקיים. הפסיק את הפעולה מחפץ נפשו ולא מנסיבות חיצוניות- רונן לא הפסיק את הפעולה, אך התקשר לרשויות, כפי שנאמר לעיל- לאחר המעשה, אך זה נעשה מחפץ נשו (כפי שנכתב- נקיפות מצפון). לפי התנאים המוצגים נראה כי לרונן אין פטור עק חרטה, אך כעת אדון בסייגים לאחריית פלילית באשר לרונן. סי' 34 יב: הגנת הכורח: יסודות: 1. מעשה שנצטוו לעשות- רונן נצטוו להגיש את הכוס המורעלת לרותם. 2. איום שנשקפת ממנו סכנה מוחשית (פס"ד בשרי), פס"ד אלון- איום באופן ישיר- ניתן לטעון כי האיום שאיים אורי על רונן הוא איום ממשי, כיוון שאיים שיפטור אותו ושירום לכך שלא יעסיקו אותו באף מסעדה אחרת, זהו איום שנשקפת סכנה על פרנסתו של רונן, שלא יוכל לעבוד שאף מסעדה ועלה חשש גדול. מנגד ניתן לטעון כי זהו לא איום קיצוהי וממשי על פרנסתו, כיוון שהוא יכול למצוא עבודה שהיא לא במסעדה, בכל מני חנויות למיניהן, שהרי הוא לא הטבח שמסעדות הן עיקר עבודתו, אלא הוא מלצר ויכול למצוא עבודה במקומות אחרים שהם לא מסעדות. 3. פגיעה חמורה בחייו או.. זולתו"- לרונן לא נצפתה פגיעה חמורה לחייו או לחיי זולתו, אלא רק איום על עבודתו. מנגד, ניתן לטעון כי איום על פרנסתו זהו איום על חייו כי הוא זקוק נואשות לפרנסה. 4. אונס- להוכיח כי לא היתה אלטרנטיבה אחרת לפעול חוץ מהפעולה שרונן ביצע- הגשת הכוס לרותם. ניתן לראות כי היה לרונן מעט זמן בין אימו של אורי כלפיו לבין הגשת הכוס לרותם כיוון שמנתה של רותם לא היתה מוכנה, וההוכחה לכך היא כי הוא מלצר שולחנות אחרים בנתיים, בזמן זה הוא יכול היה להתקשר למשטרה או לפעול אחרת ע"מ למנוע את ביצוע העבירה. מגבלת הסבירות- המעשה לא סביר בנסיבות העניין, רונן יכול היה להזעיק עזרה או לשתף מישהו כדי למנוע את עשיית העבירה מה גם שהיה לו זמן (לעיל), לכן ניתן לטעון כי המעשה היה לא סביר לאור הנסיבות. גם אם יוחלט כי התנאים לעיל עומדים לרונן, יש לבחון את הסייג להגנה: 1. התנהגות מוקדמת של העושה- כניסה למצב מרצון, בחירה- לא ניתן לומר כי רונן נכנס למצב מרצון, אורי הגיע אליו הפתעה. 2. התנהגות פסולה במהותה- מודעות למשמעות הערכית של העבירה עוד בטרם ביצע אותה, ניתן לראות כי רונן היה מודע לפסול שבביצוע העבירה, שכן חשב רבות על עצם עשייתה וידע כי זה אסור. 3. אדם מן היישוב היה יכול לצפות בטרם הבחירה את

עשיית המעשה האסור- כן, כפי שרוון צפה את עשיית המעשה האסור. ניתן לראות כי גם הסייג לחריג לא מתקיים, שכן אין כאן הצלת אינטרס לגיטימי של הזולת מצידו של רוון. תנאים אלו מתקיימים ולכן ניתן לראות כי הגנת הכורח ככל הנאה לא תעמוד לרוון.

שאלה שניה (35 נקודות)

[5] עם הערות: 31/35

1. מהו הרציונאל העומד בבסיס עקרון האשמה במשפט הפלילי? (עד 4 שורות) – 5 נק'

מעשה אינו בר אשמה אלא אם כן מוכיחים מחשבה פלילית. אין עבירה ללא אשמה, ללא יס"נ אסור. רק כאשר מישהו מלמד אותנו כי הגישה שלו היא אנטי חברתית אז ניתן להאשימו. נוסף על כך, נדרשת מידתיות בין היקף האחריות על האדם לבין האשמה שלו. אי אפשר לייחס היקף אחריות מאוד גדול לאדם שלא תואמת את מידת אשמתו.

[6] עם הערות: יש לחדד- הדגש הוא על אלמנט הבחירה, כאשר האדם בחר לפגוע בערך חברתי מוגן (יכל לבחור שלא...)

2. הביאו שתי דוגמאות מחוק העונשין להסדרים הסוטים מעקרון האשמה במובנו

הצר. הסבירו מהו הרציונאל לסטייה זאת בדוגמאות שהבאתם/ם (עד 8 שורות) – 10 נק'
סעיף 34א- עבירה שונה או נוספת- שני אנשים לוקחים אקדח לשם עשיית שוד, הקופאי מתנגד ואחד השותפים יורה בו והורגו, מה דינו של השותף לשוד שלא ירה? אז ישנו יס"נ במובן הרחב כיוון שהיה עליו לדעת כי העבירה שעושה יחד עם שותף ואקדח עלולה להתפתח לעימות ומוות, אך במובן הצר אין יס"נ כיוון שאין מודעות למעשה עצמו של הירי וההריגה בעת ביצוע העבירה. דוג' נוספת- סעיף 34ב)- שכרות- במובן הרחב, האדם נכנס למצב בידיעה כי הוא משתכר- היתה לו מודעות, אדם גרם לשכרות שלו, אך בעת ביצוע העבירה כשהוא שיכור- לא היתה לו מודעות לביצוע העבירה, כיוון שלא היתה לו שליטה בהיותו שיכור, לכן במובן הצר אין לו. הרציונאל הוא כי אדם בדרי"כ יכול לבחור מלכתחילה אם להיכנס למצב דברים נתון או שלא ועצם הבחירה שלו מובילה אותו לאשמה/לא.

[7] עם הערות: מעולה!

3. יש הטוענים כי הכנסת הרשלנות לתחום הפלילי פוגעת בעקרון האשמה. כך למשל, פרופסור בועז סנג'רו טוען כי לרשלן אין אשמה מוסרית. לדבריו, ניתן לדמות הטלת אחריות פלילית על הרשלן להטלת אחריות על עיוור על כך שלא ראה את מראה הסכנה או על חירש על כך שלא שמע את רחש הסכנה.

1. הסבירו את טענתו של סנג'רו (עד 4 שורות) – 5 נק'

לרשלן יש חוסר מודעות לאחד מיסודות העבירה, לנסיבות, להתנהגות לתוצאה, לחלקם או לכמה מהם, ולכן כאשר מאשימים רשלן זה כמו להטיל אחריות על עיוור שלא ראה את הסכנה (כנייל חרש), הרשלן לא היה מודע לאחת מרכיבי העבירה ולכן לא יהיה נכון מוסרית להטיל עליו אשמה.

2. הציעו טענת-נגד שמבקרת את עמדתו של סנג'רו (עד 4 שורות) – 5 נק'

הטענה של בועז סנג'רו היא כמו העיקרון בו העובדה שהנאשם לא ידע על העבירה לא מאפשרת להאשימו, לא ניתן לפעול בצורה כזו, שכן אז כל נאשם יוכל לטעון כי הוא לא ידע על העבירה או על רכיביה ולכן לא ניתן להאשימו.

3. במשפט הגרמני אומץ מודל של רשלנות סובייקטיבית, שעניינה אי מודעות של הנאשם לאחד מפרטי היסוד העובדתי, מקום שהוא עצמו יכול היה להיות מודע לאותו פרט. הסבירו את ההבדל בין גישה זאת לבין הרשלנות שאומצה במשפט הישראלי וחוו דעתכם איזו גישה היא ראויה יותר (עד 10 שורות) – 10 נק'

הגישה שאומצה בישראל היא רשלנות אובייקטיבית ולא סובייקטיבית, כלומר האם האדם הסביר היה יכול לדעת את אחד מפרטי היסוד העובדתי וכך להטיל עליו אחריות או שלא. לדעתי, הגישה הראויה יותר היא הגישה הישראלית, כיוון שלעולם לא ניתן לדעת מה מתרחש בליבו של אדם באמת התכוון או ידע רכיב מסויים, יש לבחון את הדברים בצורה אובייקטיבית, לאור הנסיבות והמבחנים השונים וכך להכריע האם להטיל אחריות או שלא. הרבה פעמים יוכל אדם לטעון שלא ידע רכיב עובדתי מסויים כשבעצם ידע אותו ולכן לדעתי עדיפה הגישה הישראלית על הגרמנית.

בהצלחה ובריאות לכולם!

[8] עם הערות: לא היה מודע ומכאן שלא בחר לפגוע בערך המוגן

[9] עם הערות: חוסר מודעות זוהי בחירה מסוימית ומכאן שהוא אשם...